

Зразок оформлення конспекту лекцій

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій**

**КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

(повна назва кафедри)

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Психосемантика»

за напрямом (спеціальністю) 6.030103 «Практична психологія»

(шифр та повна назва напрямку (спеціальності))

Укладач: д.психол.н. Дробот О.В.

(науковий ступінь, вчене

звання, П.І.Б. викладача)

Конспект лекцій розглянутий та схвалений

на засіданні кафедри педагогіки та психології професійної освіти

(повна назва кафедри)

Протокол № ____ від «__» ____ 2019 р.

Завідувач кафедри _____ Лузік Е.В.

Лекція № 1

Тема лекції: Сутність та основні поняття науки «Психосемантика»

План лекції

1. Походження терміну «психосемантика», місце знаходження психосемантики серед психологічних дисциплін.
2. Пізнавальні процеси і Психосемантика.
3. Поняття Свідомості у Психосемантиці.

Література

1. Акопов Г.В. Проблема сознания в психологии. Отечественная платформа / Акопов Г.В. – Самара.– Изд. СНЦ РАИ – СамИКП, 2002. – 206 с.
2. Аллахвердов В.М. Сознание как парадокс (Экспериментальная психология) /Аллахвердов В.М. – Т. 1.–С-Пб.: Издательство «ДНК», 2000.– 528 с.
3. Варій М.Й. Загальна психологія / Навчальний посібник/ 2-ге видан., випр. і доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.: с. 414-436
4. Выготский Л. С. Проблема сознания / Л. С. Выготский // Собрание сочинений : в 6 т. – М., 1982. – Т. 1 : Вопросы теории и истории психологии. – С. 156-167.
5. Дробот О.В. Професійна свідомість керівника: навчальний посібник / Дробот О.В. – К.: Талком, 2016. – 339 с.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – 2-е изд. / А.Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.
7. Петренко В. Ф. Основы психосемантики / Петренко В. Ф. – 2-е изд., доп. – СПб. : Питер, 2005. – 480 с.

Зміст лекції

1. Походження терміну «психосемантика», місце знаходження психосемантики серед психологічних дисциплін.

Лінгвістичне, слово психосемантика складене із двох слів: психологія й семантика, розберемо ці поняття окремо й обґрунтуємо їхнє з'єднання.

Семантика – наука, яка вивчає лексичне значення слова, тобто - історично закріплене у свідомості співвіднесення слова з певним явищем.

Психологія – у даному випадку, дає **психологічне пояснення** як і чому відбувається це співвіднесення у **свідомості** людини.

Загалом, психосемантика на пряму пов'язана із цілим ще мало розробленим розділом загальної психології який має назву – СВІДОМІСТЬ. Наука «психосемантика» знаходиться в розділі загальної психології, має походження з «Когнітивної психології» яка займається Пізнанням та Пізнавальними процесами. Термін «психосемантика» був уведений одночасно двома психологами Віктором Федоровичем Петренко й Олексієм Георгієвичем Шмельовим в монографіях, що надруковані були одночасно в 1983 році.(МГУ ім. Ломоносова).

2. Пізнавальні процеси і Психосемантика

1950-е роки ХХ століття, Брунер - когнітивний психолог, проводить експерименти з вивчення Сприйняття, він доводить, що у Сприйнятті проявляється Особистість людини: тобто *Мотивація впливає на сприйняття, отже на процес Пізнання.* (наприклад, експерименти Брунера)

Нагадаємо, що пізнавальні процеси поділяються на власно пізнавальні і кризні (універсальні) психічні процеси. У психосемантиці розглядається сприймання як таких психічний процес, що має 5 характеристик з яких перші 3 - натуральні(природжені), а 4,5 ті, що надбані. Маємо 5 характеристик процесу сприймання з точки зору якості відтворюваного образу.

1. наявність сенсорних якостей – образ полемодальний , тобто скільки сенсорів стільки утворюється образів.
2. неподільність образу, його цілісність, структурність цілого(фігура і фон мають одні і теж контури).
3. Константність образу – збереження властивостей образу який ми спостерігаємо.
4. Предметний зміст образу (у відчуттях - якості предмету, у сприйманні вже саме - предмет)

5. Індивідуальність образу. *Перцептивна установка*, те, що відрізняє нас один від одного. Сприймання (російською – «восприятие и изображение») перекладається з англійської мови як одне слово - **«перцепт»**. «Перцепт» – конкретний образ предмету.

О.М. Леонтьєв визначав, що Предметність образу в дослідженнях ми поділяємо на Чуттєву тканину та предметний зміст образу.

Отже *Чуттєва тканина* первинна і з неї будуються предметні значення. (наприклад: експерименти Стрептона – 5 діб в перевернутих окулярах вивчився кататися на велосипеді.). *Одиниця Сприймання* – перцептивний образ. *Одиниця Мислення* – поняття, знак та образ, що потребує розшифрування (перцептивне мислення – зв'язано з сприйманням, а отже з Образом). Була висунута *Гіпотеза О.М. Леонтьєва* про Образ як багатовимірне психологічне утворення. До його «квазівимірів» належать координати ***Простору, Часу і «квазівимір» - Значення.***

Отже ми отримали таку послідовну схему:

Пізнавальні психічні процеси – *Відчуття* (надбані окремі змістові деталі предмету на рівні чуттєвої тканини образу); *Сприймання* – перцептивний образ; *Мислення* (через «Поняття»)– «розумний» образ, тобто – ***Значення.*** А вже Значення може бути представлене за допомогою засобів математичної обробки (багатовимірне шкалування, кластерний аналіз, контент-аналіз, кореляційний аналіз і т. п.) у вигляді геометричних моделей — тобто, ***суб'єктивних семантичних просторів***

3. Поняття Свідомості у Психосемантиці

Почнемо з деяких вже існуючих визначень свідомості:

Свідомість – це той «орган», який забезпечує спільну організацію вищих психічних функцій і внутрішню цілісність психічного життя людей. (Виготський Л. С.)

Свідомість - вища форма психічного відображення, властива людині як суспільно-історичній істоті, виступає як складна система, здатна до розвитку й саморозвитку, що несе у своїх структурах привласнений суб'єктом суспільний досвід, та моделює світ і перетворює його в діяльності.

Свідомість – вищий ступінь розвитку психіки людини, що представляє собою єдність відображення людиною дійсності і його відношення до цієї дійсності (за Мясіщевим)

На думку Ю.М. Швалба, свідомість – це «інстанція, яка відображає світ, і, одночасно, породжує світ»

У психосемантиці за В.Ф. Петренком,

Свідомість – це індивідуальна система значень, об'єднаних із Чутливою тканиною, яка у свою чергу через сприймання пов'язана із предметним світом і особистісними смислами.**(В.Ф. Петренко).**

Прочитуємо оригінальний текст, **В.Ф. Петренко:** «...Человеческое восприятие и осознание мира, процессы его памяти, мышления и воображения вооружены и одновременно ограничены той **конкретно-исторической системой значений**, несущей в себе совокупный общественный опыт, которая присуща той или иной социальной общности, той или иной культуре. Общечеловеческие инварианты этих систем обусловлены **сходством жизнедеятельности различных социальных общностей и народов, наличием общечеловеческой культуры.**»

Отже, *психосемантика* - це розділ загальної психології, що вивчає процеси формування й психологічну структуру значень. А де формується система значень індивіда...? Так, у свідомості людини. Є різні трактування свідомості наприклад: Фрейд свідоме й без свідоме. К. Юнг свідоме, колективне несвідоме(архетип).

У психологічному плані дослідження індивідуальної свідомості людини в Психосемантике має на увазі подання її у вигляді

багатошарової, багаторівневої системи, що включає як усвідомлювані так і неусвідомлювані компоненти.

Свідомість, з точки зору психосемантики, ототожнюється з імпліцитною картиною світу – «Образом світу»! Поняття образу світу введено Леонтьєвим О.М. для опису ідеального продукту процесу свідомості який одержується людиною шляхом перетворення чуттєвих образів свідомості в значення і смисли.

Структура «індивідуальної свідомості» за О.М. Леонтьєвим, трактується як єдність її складових, що включає *чуттєву тканину, значення і особистісний смисл.*

Підсумовуючи визначаємо по суті вище сказаного, що наука *Психосемантика* - це галузь психології, яка вивчає (розвиток) генезу, будову і функціонування *індивідуальних систем значень*, за допомогою котрих людина інтерпретує і розуміє слова, міміку, пантоміміку, вчинки, події, ситуації та інших людей, а також завдяки якій відбуваються в людини процеси пам'яті, мислення, розуміння, прийняття рішень тощо.